

Mārtiņš Lutērs

LIELAIS KATEHISMS

Mārtiņš Luters

LIELAIS KATEHISMS

Luterisma mantojuma fonds
Rīga, 2010

UDK 25

Lu 794

© 2010, Luterisma mantojuma fonds, piektais atkārtotais izdevums

Luterisma mantojuma fonds

Reģ. Nr. 50003360631

Volgundes iela 32–104, Rīga LV-1046

www.lmf.lv, fonds@lmf.lv

*Martin Luther's Large Catechism 5th edition
1000 copies printed October 2010, hard cover*

*The publishing of this book has been made
by the Lutheran Heritage Foundation
51474 Romeo Plank Road
Macomb, MI 48042, USA
www.LHFmissions.org*

ISBN 978-9984-753-64-5

Iespiests SIA “Jelgavas tipogrāfija”

SATURA RĀDĪTĀJS

<i>Ievadvārdi piektajam izdevumam latviešu valodā</i>	vii
Kristīgs, svētīgs un vajadzīgs priekšvārds . . .	ix
Īsais priekšvārds	xvii
I. Desmit Dieva baušļi	1
II. Par ticību	89
III. Par lūgšanu	107
IV. Par Kristību.	139
V. Par Svētā Vakarēdiena Sakramentu. . . .	160
[VI. Pamudinājums uz grēksūdzi]	181
<i>Pēcvārds</i>	190
<i>Svēto Rakstu rādītājs</i>	197

PATEICĪBA ZIEDOTĀJIEM

Liels paldies visiem ziedotājiem, kuri uzskatīja par vajadzīgu, lai šis Lutera darbs atkal nonāktu pie lasītāja Latvijā, un ziedoja šim projektam. Pateicamies Velgai Baltausai, Ēvaldam Bērziņam, Krišjānim Bullem, Lauciņu ģimenei, Dainai Mežeckai, Aigistam Pinkam, Ilzei Rozentālei, Lindei Sarmītei, Sātu ev. lut. draudzei, Gaidai Sinkai, Gintam Treijam un anonīmam ziedotājam.

IEVADVĀRDI PIEKTAJAM IZDEVUMAM LATVIEŠU VALODĀ

Kāpēc no pieejamās literatūras klāsta izvēlēties *Lielo katehismu*? Pirmkārt, *Lielais katehisms* ved pie Rakstiem, gan lasot to pirmo reizi, gan pārļasot. Otrkārt, tas ir loģisks nākamais solis pēc *Mazā katehisma* izlasīšanas. Treškārt, Mārtiņš Luters pats ir minējis katehismu savu visnozīmīgāko darbu starpā. Ceturtkārt, *Lielais katehisms* pastāsta par to, kam tic luterāņi, un noder arī ikvienam citam kristietim, jo pārsniedz vienas konfesijas kristiešu intereses. Tas iedrošina un stiprina katra cilvēka garīgo ikdienu, stāstot par pašu svarīgāko – Dieva dusmām un sāpēm par cilvēku grēcību un Dieva žēlastību ikvienam grēku nožēlotājam, kas tveras ticībā pie Kristus. Te Luters apraksta, kā izdzīvot baušļus, ko sakām ar Apustuļu ticības apliecību, kāpēc, kā un ko lūgt, kāda vērtība ir sakramenti un kāds ieguvums ir no grēku nožēlas. Visbeidzot, tas būs noderīgs arī tiem, kas Kristu vēl tikai meklē un uzdod jautājumus.

Pirmo reizi *Vācu jeb Lielais katehisms* publicēts 1529. gada aprīlī. Pēc 365 gadiem, 1894. gadā, V. F. Hekera (*W. F. Häcker*) apgādā iznāca pirmais zināmais pilnais *Lielā katehisma* izdevums latviešu valodā. Tā publicēšanas apstākļi vēl gaida pienācīgu izpēti. Nākamais pilnais *Lielais katehisms* nāca klajā 1996. gadā, tulkotāji – Ilmārs Zvirgzds,

Artūrs Hansons un Gundega Dumpe. 2000. gadā piedzīvots trešais izdevums, tulkotāja – G. Dumpe. Šis teksts izmantots arī luterisko ticības apliecību kopuma – *Vienprātības grāmatas* – 2001. gada izdevumā, kuru esam uzskatījuši par ceturto *Lielā katehisma* izdevumu.

Šajā izdevumā izmantots G. Dumpes tulkojums, kurā novērstas iepriekšējos izdevumos atrastās kļūdas. Lasītāja ērtībai teksts ir papildināts ar paskaidrojošām piezīmēm un rindkopu numerāciju teksta pārskatāmībai. Esam likuši uzsvāru uz *Lielā katehisma* 1529. gada izdevuma tekstu un kvadrātiekvāš ievietojuši vēlākus papildinājumus. Vecās Derības citātiem izmantots Latvijas Bībeles biedrības 2003. gada Bībeles izdevums. Jaunās Derības citāti ņemti no 2007. gada tulkojuma. Ar *Mazo katehismu* tieši saistīts materiāls, īpaši baušļi, saskaņots ar jaunāko *Mazā katehisma* redakciju (LMF, 2006). Vairāku būtisku *Lielā katehisma* lasīšanas laikā radušos teoloģisku jautājumu apskatam grāmatas beigās pievienots pēcvārds. *Lielā katehisma* galvenais uzdevums ir pasniegt lasītājam Rakstu mācību vienkārši, tieši, uzmundrinoši un apliecinoši. *Lielais katehisms* to ir darījis cauri gadsimtiem un ar šo izdevumu turpinās lasītāju celsmīgi stiprināt katrā lasīšanas reizē.

Luterisma mantojuma fonds novēl svētīgu lasīšanu, pārdomāšanu un pārļasišanu.

KRISTĪGS, SVĒTĪGS UN VAJADZĪGS PRIEKŠVārds

[1530]¹

[Uzticama un nopietna Dr. Mārtiņa Lutera pamācība visiem kristiešiem, it sevišķi mācītājiem un sludinātājiem, lai tie ik dienas centīgi vingrinātos katehismā – visā Svēto Rakstu īsā kopsavilkumā – un vienmēr to arī mācītu.]

[¹] Mēs stingri un neatlaidīgi prasām un lūdzam mācītājiem ne tikai pašiem lietot katehismu,² bet piekodināt to darīt arī citiem, jo diemžēl redzam, ka daudzi mācītāji un sludinātāji³ šai ziņā ir ļoti kūtri, necienīdami ne savu amatu, ne šo mācību. Daži tā rīkojas savu iedomāti lielo zināšanu dēļ, bet citi tīra slinkuma un vēdera kalpības dēļ, it kā tie būtu sludinātāji un mācītāji tikai vēderam un tiem nekā cita nebūtu ko darīt, kā vien baudīt

¹ Šo priekšvārdu Lutera sarakstīja *Lielā katehisma* 1530. gada izdevumam, visticamāk, Augsburgas reihstāga laikā Koburgas cietoksnī.

² Luteram katehisms nebija mācību materiāls vien, bet arī ikdienas kristīgās mācības atkārtošana prakse jeb dzīvošana saskaņā ar to, sk. arī §§ 5–10, 16–20.

³ Mācītāji (*Pfarrherren*) bija pilna kalpošanas amata pildītāji, sludinātāji (*Prediger*) kalpoja ar sprediķošanu.

labumus, ko viņi iegūst savas dzīves laikā, kā tas bija ierasts pie pāvesta.

[2] Lai gan viss, kas mācāms un sludināms, tagad ir skaidrā, saprotamā veidā plaši pieejams daudzās noderīgās grāmatās,⁴ tomēr daudzi nav tik dievbijīgi un godīgi, lai šīs grāmatas pirktu, bet, ja tās tomēr tiem ir, tās netiek ne rokās ņemtas, ne lasītas. Ak! Tie visi ir nekrietni rīmas un vēdera kalpi,⁵ kuriem labāk būtu bijis kļūt par cūkganiem un suņu puišiem nekā par dvēseļu kopējiem un mācītājiem.

[3] Tagad, kad viņi atbrīvoti no nevajadzīgās un apgrūtinātās septiņu kanonisko stundu pļāpāšanas,⁶ viņiem tā vietā vajadzētu no rīta, pusdienlaikā un vakarā izlasīt vismaz vienu vai divas lappuses no katehisma, lūgšanu grāmatas, Jaunās Derības vai kādas citas vietas Bībelē un lūgt “Mūsu Tēvs” par sevi un savas draudzes laudīm, lai tādā veidā parādītu godu un pateicību Evaņģēlijam, kas atbrīvojis viņus no tik daudzām nastām un apgrūtinājumiem, kā arī vajadzētu kaunēties par to, ka, līdzīgi cūkām un suņiem, viņi no Evaņģēlija nepatur neko vairāk kā vien

⁴ Lutera min populāru Viduslaiku garīgo literatūru: *Sermones per se loquentes* (*Spreidīki, kas runā paši par sevi*), *Dormi secure* (*Guli droši*), *Paratos* (*Sagatavots*) un *Thesaurus* (*Dārgumi*).

⁵ Sal. Rom. 16:18, kas plaši lietots Reformācijas laikā, arī Fil. 3:18–19.

⁶ Viduslaiku reliģiskā prakse, galvenokārt mūkiem un garīdzniekiem, noteica lūgšanu kārtību septiņas reizes diennaktī.

slinku, postošu un nekrietnu miesīgu brīvību.

[4] Nemācītie ļaudis diemžēl jau tā par maz ņem vērā Evaņģēliju. Pat tad, ja cenšamies visiem spēkiem, neko īpašu nevaram sasniegt, un kas gan notiks tad, ja paliksim nevērīgi un slinki, kādi bijām pāvesta laikos?

[5] Tam klāt nāk nekrietnais netikums un apslēptā drošības un apnikuma sērga, proti, daudziem šķiet, ka katehisms ir vienkārša un nenozīmīga mācība, kura, reiz izlasīta, ir skaidra. Vienreiz izlasījuši, tie grāmatu met kaktā un kaunas to lasīt vēlreiz.

[6] Jā, arī starp dižciltīgajiem atrodas tādi nelieši un skopuļi, kas apgalvo, ka nevajag ne mācītājus, ne sludinātājus, jo viss atrodams grāmatās, un katrs pats no tām it labi var mācīties. Draudzēm viņi ļauj sabrukt un aiziet postā, bet mācītājiem un sludinātājiem ciest badu, trūkumu, gluži kā tas trakajiem vāciešiem pieder. Jo starp mums, vāciešiem, ir tādi nekrietni ļaudis, un mums tie ir jāpacieš.

[7] Bet par sevi es saku: arī es esmu doktors un sludinātājs, tikpat pieredzējis un izglītots kā visi šie pārdrošnieki. Tomēr es daru kā bērns, kas mācās katehismu, – es to lasu un atkārtāju vārdu pa vārdam ik rītu un, kad man ir laiks, svēto lūgšanu, baušļus, ticības apliecību, psalmus utt. Un tomēr man vēl ik dienas ir jāturpina lasīt un studēt, taču

es vēl neesmu to apguvis tā, kā vēlētos, ^[8] un man jāpaliek bērnam un katehisma skolniekam, kāds es arī labprāt palieku. Bet šie smalkie un lepnie zēlli, vienreiz izlasīdami, grib kļūt doktori pār visiem doktoriem. Tie domā, ka tūlīt visu prot un ka tiem vairāk neko nevajag. Tiešām, ar to viņi skaidri pierāda, ka nicina gan savu kalpošanas amatu, gan ļaužu dvēseles, gan pašu Dievu un Viņa vārdu. Zemāk viņi nevar vairs krist, jo tie jau tā ir zemu krituši. Tiem vajadzētu kļūt kā bērniem un sākt mācīties sen malā nolikto ābeci. ^[9] Tāpēc es, Dieva dēļ, lūdzu šos pārdrošos svētuļus un slinkos resnvēderus ticēt, ka viņi nebūt nav tik mācīti un augsti doktori, kā iedomājas, un – lai gan tiem šķiet, ka viņi visu labi prot – neuzskatīt, ka ir katehismu jau iemācījušies un zina pietiekami labi. Arī tad, ja viņi visu zinātu un pilnīgi izprastu (kas gan šai dzīvē nav iespējams), tad tomēr būtu vērts katehismu ik dienas lasīt, pārrunāt un pārdomāt, un tas nestu augļus. Proti, šādā lasīšanā, pārrunās un pārdomās Svētais Gars ir klātesošs un dod arvien vairāk gaismas un gara pacilātības, tā ka šī mācība kļūst tīkamāka un saprotamāka, kā to Kristus apsola Mateja Evaņģēlijā 18[:20]: *“Jo, kur divi vai trīs ir sapulcējušies Manā Vārdā, tur Es esmu viņu vidū.”*

[10] Turklāt, ja cilvēks darbojas ar Dieva vārdu, par to runā un to pārdomā, – tas ir lielākais palīgs pret velnu, pasauli, miesu un visām ļaunajām domām. Arī pirmais psalms [:2] teic svētīgus tos, kuri “*dienām un naktīm domā par Viņa bauslību*”. Nav šaubu, ka vīraks vai citas kvēpināmās zāles velnam kaitē mazāk nekā Dieva vārds un baušļi, kad par tiem runā, dzied vai domā. Lūk, tas patiesi ir svētais ūdens un zīme, no kuras viņš bēg un ar kuru viņu var aizdzīt.

[11] Ja arī tu negūtu nekādus citus augļus vai labumu, tev tomēr katehisms būtu labprāt jālasa, jāpārdomā un jāpārrunā jau tādēļ vien, ka tā vari aizdzīt velnu un ļaunas domas; jo velns nespēj Dieva vārdu ne klausīties, ne paciest. Un Dieva vārds nav kaut kāda tukša pļāpāšana kā stāsti par Bernes Dītrihu,⁷ bet, kā Pāvils Vēstulē romiešiem 1[:16] saka, tas ir “*Dieva spēks pestīšanai ikvienam, kas tic*”. Jā, tiešām, tas ir Dieva spēks, kas rada velnam dedzinošas sāpes un palīdz mums vairāk par visu, mūs stiprinādams un mierinādams.

[12] Ko lai es vairāk vēl saku? Man nepietiktu ne laika, ne papīra, ja es gribētu minēt visu, ko Dieva vārds dara, un visus tā augļus. Velnu dēvē par tūkstoš mākslu meistarū. Kā tad lai sauc Dieva vārdu, kas šo tūkstoš mākslu meistarū var padzīt

⁷ Viduslaiku leģendās lietots Ostgotu karaļa Teodorika Lielā (454–526) vārds. Luters šādas leģendas izmantoja kā melu un izdomājumu paraugu.

un iznīcināt ar visu viņa māku un varu? Tiešām, tad man ir jābūt vairāk nekā simttūkstoš mākslu pratējam. ^[13] Vai mums, kas gribam būt mācītāji un sludinātāji, vajadzētu šo varu, šo spēku, visu šo derīgo un auglīgo tik vieglprātīgi noniecināt? Ja tā, tad lai mums nedod ēst, uzrīda suņus un nomētā ar zirga mēsliem, jo mums tas viss gluži kā dienišķā maize ir vajadzīgs katru dienu, lai ik dienas turētos pretī tūkstoš mākslu meistara – velna – uzmācībai un uzbrukumiem.

^[14] Un, ja ar šo pamudinājumu ik dienas lasīt katehismu vēl būtu par maz, tad Dieva bauslim 5. Mozus grāmatā 6[:7–8] – kas stingri pavēl domāt par Viņa vārdiem, gan sēžot, gan mērojot ceļu, gan dodoties gulēt, mostoties, gan tos kā zīmi pie rokas piesienot, vienmēr tos acu priekšā paturot – taču vajadzētu būt pietiekami pārliecināšanai. Bez šaubām, Dieva vārds to nesaka un neprasa bez iemesla, bet gan tādēļ, ka zina mūsu bēdas un vajadzības. Dievs grib mūs brīdināt, stiprināt un pasargāt, dot stipras bruņas pret velna ugunīgajām bultām⁸ un labas zāles pret velna doto ļauno indi.

^[15] Ak, kādi gan traki un neprātīgi nerri mēs esam, ka, dzīvodami starp tādiem vareniem ienaidniekiem kā velni, nonicinām savas bruņas

⁸ Ef. 6:10, 11, 16.

un ieročus, būdami pārāk slinki, lai tos uzlūkotu vai pat domātu par tiem!

[16] Un ko dara šie pārgalvīgie un apnicīgie svētuļi, kuri nevēlas vai nespēj ik dienas lasīt un mācīties katehismu, vai viņi domā, ka ir gudrāki par pašu Dievu un Viņa svētajiem eņģeļiem, praviešiem, apustuļiem un visiem kristiešiem? Pats Dievs nekaunas ik dienu to mācīt, it kā neko labāku nezinādams, un vienmēr māca vienu un to pašu, nevis ko jaunu vai citādu. Arī visi svētie nezina neko citu labāku, ko mācīties, nevarēdami to pilnīgi apgūt. Vai tad mēs, tikai reizi dzirdējuši un lasījuši, varētu iedomāties, ka esam tie smalkākie zellī, kas visu prot, un ka tādēļ mums vairs nevajag ne lasīt, ne mācīties? Vai tad vienā stundā mēs spējam iemācīties to, ko pats Dievs, mācīdams no pasaules sākuma līdz pat tās galam, nav spējis iemācīt un ko mācījušies visi pravieši un svētie, kuri tomēr vēl arvien paliek tikai mācekļi?

[17] Ir taču tā, ka tam, kas labi pazīst desmit baušļus, jāzina arī visi Raksti, lai vienmēr varētu palīdzēt, mierināt un dot padomu, vērtēt un kārtot garīgās un laicīgās lietas, un būt tiesnesim pār visām mācībām, kārtām, gariem, tiesībām un visu, kas vien pasaulē sastopams. Vai tad psalmi nav vienas vienīgas pārdomas un vingrināšanās pirmajā bauslī? [18] Tagad es labi zinu, ka šādi sliņķvēderi un pārgalvjī nesaprot nevienu psal-

mu, nemaz jau nerunājot par visiem Svētajiem Rakstiem, un domā, ka zina katehismu, kas ir visu Svēto Rakstu kopsavilkums, bet patiesībā to nonievā.

[19] Tāpēc es vēlreiz lūdzu visus kristiešus, it sevišķi sludinātājus un mācītājus, necensties pārāgri kļūt par doktoriem un nedomāt, ka zina visu, jo ar cilvēka iedomām ir tāpat kā ar nostieptu audeklu – arvien tiek nomērīts īsāks, tādēļ dienu pēc dienas vajag piespiest sevi rūpīgi un centīgi mācīties tālāk, sargājoties no pārdrošības un iedomības indes. Lai viņi pastāvīgi, lasa, māca, mācās, domā un apcer tik ilgi, līdz tie ir pieredzējuši un droši, ka ar savu mācīšanu nonāvējuši velnu un tapuši mācītāki par pašu Dievu un visiem Viņa svētajiem. [20] Varu teikt, jo ilgāk viņi tā centīsies, jo vairāk sajutīs gan augļus, ko viņi gūs, gan to, par kādiem izciliem cilvēkiem Dievs viņus darīs. Ar laiku viņi paši atzīs – jo ilgāk un vairāk ar katehismu darbojas, jo mazāk to zina un jo vairāk vēl jāmācās. Tad katehisms, kuru tagadējā pārpilnībā un apnikumā viņi negrib pat paost, tiem kļūs gardākais ēdiens – jo viņi būs izsalkuši un izslāpuši. Dod, Dievs, tam Savu žēlastību! Āmen.

ĪSAIS PRIEKŠVārDS

[1529]

[¹] Šis sprediķis⁹ ir sarakstīts un veidots kā mācību grāmata bērniem un vienkāršiem ļaudīm, tādēļ kopš seniem laikiem to grieķiski sauc par katehismu¹⁰, tas ir, mācību bērniem, kura noteikti jāzina katram kristietim. [²] To, kas šo mācību nezina, nevar uzskatīt par kristieti, un tam nedrīkst ļaut piedalīties sakramentos.¹¹ [³] Arī amatnieku, kas neprot savu darbu un nezina savus pienākumus, padzen un uzskata par šim amatam nepiemērotu. Tādēļ jauniešiem ir jāliek labi un centīgi mācīties katehismu jeb bērnu mācību un tajā uzcītīgi vingrināties.

[⁴] Arī katram mājastēvam vismaz reizi nedēļā pēc kārtas ir jāizjautā un jāuzklausā sava saime un bērni, ko tie zina un ir mācījušies no katehisma, bet, ja tie nezina, tiem nopietni jāpiekodina iemācīties. [⁵] Es vēl labi atceros pagājušos laikus,

⁹ Sākotnējais 1529. gada priekšvārds, sprediķots 1528. gada 18. maijā.

¹⁰ *Katechein* – gr. darb. v. *skanēt atkārtoti, instruēt*. Senbaznīcā *katehēze* bija kristīgās mācības apguves kurss jautājumu un atbilžu formā, gatavojoties kristībām. Šādu kursu materiālus sāka saukt par *katehismiem*.

¹¹ Lutērs atsaucas uz Viduslaiku prasībām un praksi.

un pat mūsdienās ik dienu vēl var sastapt neizglītotus padzīvojušus un vecus ļaudis, kuri katehismu nav iemācījušies un nezina. Tomēr tie nāk pie Kristības un [Svētā Vakarēdiena] Sakramenta un lieto visu, kas kristiešiem pieder, lai gan tiem, kuri nāk pie [Svētā Vakarēdiena] Sakramenta, vajadzētu būt lielākām zināšanām un pilnīgākai sapratnei par kristīgo mācību nekā bērniem un skolēniem. ^[6] Bet vienkāršiem cilvēkiem pietiks ar šīm trim no senbaznīcas mantotajām, bet maz mācītajām un lietotajām katehisma daļām – baušļiem, ticības apliecību un svēto lūgšanu – kuras labi un lietpratīgi jāzina kā jaunam, tā vecam – ikvienam, kas grib sevi saukt par kristieti un tāds arī būt. Lūk, šīs daļas:

DESMIT DIEVA BAUŠĻI¹²

[1] *[Es esmu Tas Kungs, tavs Dievs] tev nebūs citus dievus turēt Manā priekšā.*

[2] *Tev nebūs Tā Kunga, sava Dieva, [person] vārdu tukši un necienīgi lietot, [jo Tas Kungs to nepametīs nesodītu, kas Viņa [person]vārdu tukši un necienīgi lieto].*

[3] *Tev būs svēto dienu svētīt.*

[4] *Tev būs savu tēvu un māti godāt, [lai tev labi klājas un tu ilgi dzīvo virs zemes].*

¹² 2. Moz. 20: 2–17, 5. Moz. 5:6–21.

- [5] *Tev nebūs noslepkavot.*
- [6] *Tev nebūs laulību pārkāpt.*
- [7] *Tev nebūs zagta.*
- [8] *Tev nebūs nepatiesi liecināt pret savu tuvāko.*
- [9] *Tev nebūs iekārot sava tuvākā namu.*
- [10] *Tev nebūs iekārot sava tuvākā sievu, kalpu, kalponi, lopu, nedz ko citu, kas tam pieder.*

MŪSU TICĪBAS GALVENIE ARTIKULI

- [11] *Es ticu uz Dievu Tēvu, Visuvaldītāju, debess un zemes Radītāju.*
- [12] *Un uz Jēzu Kristu, Dieva vienpiedzimušo Dēlu, mūsu Kungu, kas ieņemts no Svētā Gara, piedzimis no jaunavas Marijas, cietis zem Poncija Pilāta, krustā sists, nomiris, aprakts, nokāpis ellē, trešajā dienā augšāmcēlies no mirušajiem, uzkāpis debesīs, sēdies pie Dieva, Visuvaldītāja Tēva, labās rokas, no kurienes Viņš atnāks tiesāt dzīvos un mirušos.*
- [13] *Es ticu uz Svēto Garu, vienu svētu kristīgu baznīcu, svēto sadraudzi, grēku piedošanu, miesas augšāmcelšanos un mūžīgu dzīvošanu. Āmen.*

LŪGŠANA “MŪSU TĒVS”, KURU MĀCĪJIS
KRISTUS¹³

^[14] *Mūsu Tēvs debesīs.*

Svētīts lai top tavs vārds.

Lai nāk tava Valstība.

*Tavs prāts lai notiek kā debesīs, tā arī virs
zemes.*

Mūsu dienišķo maizi dod mums šodien.

*Un piedod mums mūsu parādus, kā arī mēs
piedodam saviem parādnikiem.*

*Un neieved mūs kārdināšanā,
bet atpestī mūs no ļaunā.*

*[Jo tev pieder valstība, spēks un gods mūžīgi
mūžos.] Āmen.*

^[15] Šīs ir svarīgākās daļas, kuras vispirms ir jā-
iemācās no galvas vārdu pa vārdam. ^[16] Bērni
jāradina tās sacīt ik dienu, gan ceļoties no rīta,
gan ejot pie galda, gan dodoties gulēt, un tiem
nevajag dot ne ēst, ne dzert, iekams viņi nav to
darījuši. ^[17] Tāpat arī mājastēvam nevajag paturēt
savā saimē nevienu kalpu un kalponi, kas nemāk
vai negrib mācīties katehismu. ^[18] Šīs trīs daļas ir
īss, vienkāršs un viegli saprotams Svēto Rakstu
kopsavilkums, tādēļ nedrīkst pieļaut, ka kāds
paliek neaptēsts un mežonīgs un šīs trīs daļas

¹³ Mt. 6:9–13, sal. Lk. 11:2–4.

nemācās. ^[19] Tādēļ arī mūsu mīļie tēvi vai apustuļi (lai kas viņi arī būtu bijuši) šeit īsi apkopojuši visu, kas ir kristīgu cilvēku mācība, dzīve, gudrība un zināšanas, par ko kristieši runā, māca un kas tiem rūp.

^[20] Kad šīs daļas ir apgūtas, ir nepieciešams arī zināt, kas teikts par mūsu sakramentiem (kurus Kristus pats ir iestādījis) – par Kristību un Kristus svēto miesu un asinīm. Proti, tas, ko Matejs un Marks ir rakstījuši savu Evaņģēliju nobeigumā, kā Kristus atvadās no Saviem mācekļiem, dodot tiem pēdējās dāvanas un sūtot tos pasaulē.

PAR KRISTĪBU

^[21] *“Tāpēc ejiet un dariet par mācekļiem visas tautas, tās kristīdami Tēva, Dēla un Svētā Gara vārdā.” “Kas tic un tiks kristīts, tas tiks glābts, bet, kas netic, tiks pazudināts.”*¹⁴

^[22] Tik daudz par Kristību no Rakstiem jāzina vienkāršam cilvēkam. Tāpat arī par otru sakramentu pietiek ar īsajiem un vienkāršajiem Pāvila vārdiem.

¹⁴ Mt 28:19, Mk 16:16.

PAR SVĒTĀ VAKARĒDIENA SAKRAMENTU

[23] Mūsu Kungs Jēzus Kristus tanī nakti, kad Viņš tapa nodots, ņēma maizi, pateicās, pārlauza un deva to Saviem mācekļiem, sacīdams: “Ņemiet un ēdiet! Tā ir Mana miesa, kas par jums top dota. To dariet, Mani pieminēdami!”

Tāpat Viņš ņēma arī biķeri pēc vakarēdiena, pateicās un tiem to deva, sacīdams: “Ņemiet un dzeriet visi no tā! Šis biķeris ir Jaunā Derība Manās asinīs, kas par jums un par daudziem top izlietas par grēku piedošanu. To dariet, cikārt jūs to dzerat, Mani pieminēdami!”¹⁵

[24] Šīs arī būtu piecas kristīgās mācības daļas, kuras mums vienmēr jāamāca un jāprasa, lai tās zinātu no galvas vārdu pa vārdam. Nedrīkst paļauties uz to, ka jaunieši, paturot prātā dzirdēto, mācīsies tikai no sprediķa. ^[25] Kad šīs daļas ir labi apgūtas, tad, lai zināšanas nostiprinātu, var pievērsties psalmiem vai kādai pēc tiem veidotai dziesmai, tā ievadot jauniešus Rakstos un dienu pēc dienas virzoties arvien tālāk.

[26] Taču ar to vien nepietiek, ka viņi zina un var atkārtot no galvas vārdus. Jaunajiem ļaudīm jāklusās arī sprediķis – īpaši tad, kad tiek ru-

¹⁵ 1. Kor. 11:23–25, šeit izmantots teksts no *Rokasgrāmata dievkalpošanai LELB un LELBāL draudzēs* (R.: Klints, 2003, 18. lpp.).

nāts par katehismu,¹⁶ lai tie dzirdētu, kā tas tiek izskaidrots, un mācītos saprast, ko katrā tā daļā nozīmē, lai viņi varētu atstāstīt dzirdēto un, kad tiem jautā, arī atbildēt tā, lai pasludinājums nepaliktu bez labuma un augļiem.^[27] Mēs arvien cenšamies katehismu izskaidrot jauniešiem ne augstā, grūti saprotamā veidā, bet īsi un vienkārši, lai viņi varētu tajā vieglāk “ielauzīties” un lai tas viņiem patiktu un paliktu labāk atmiņā.

^[28] Tādēļ mēs vēlamies secīgi apskatīt tikko minētās daļas un skaidri mācīt nepieciešamo.

¹⁶ Vitenbergā kopš 1533. gada sprediķošana par katehisma daļām bija iecerēta četras reizes gadā.

I. DESMIT DIEVA BAUŠĻI

Pirmais bauslis

[Es esmu Tas Kungs, tavs Dievs] tev nebūs citus dievus turēt Manā priekšā.

[¹] Tas ir: tikai Mani vien tev ir jātur par savu Dievu. Ko tas nozīmē, un kā tas jāsaprot? Ko nozīmē – man ir Dievs vai, citiem vārdiem sakot – kas ir Dievs? [²] Atbilde: Dievs ir tas, no kā sagaidām visu labo un pie kā meklējam patvērumu visās grūtībās. Tātad – iemantot Dievu nav nekas cits, kā no visas sirds paļauties un ticēt Viņam, kā jau to bieži esmu teicis, – tikai sirds paļāvība un ticība nosaka, vai man ir Dievs vai elks. [³] Ja tava paļāvība un ticība ir pareiza, tad arī tavs Dievs ir patiesš, turpretī – ja paļaušanās ir nepareiza un aplama, tad nav arī patiesā Dieva, jo tie abi – ticība un Dievs – sader kopā. Kam tava sirds pieķeras un uz ko tā paļaujas, tas arī ir tavs Dievs.

[⁴] Tādēļ šis bauslis ir saprotams tā, ka tas prasa patiesu sirds ticību un paļaušanos, pieķeršanos vienīgajam patiesajam Dievam un turēšanos pie Viņa vien. Tā nozīme ir šāda – pielūko, ka vienī-

gi Es esmu tavš Dievs, un nemeklē nevienu citu; tas nozīmē – visu labo, kā vien tev trūkst, gaidi un meklē pie Manis un, ja tev jācieš nelaime un trūkums, nāc un turies pie Manis. Es, Es tev došu tik, cik vajadzīgs, un palīdzēšu visās grūtībās, tikai neļauj savai sirdij pieķerties vai meklēt mieru ne pie viena cita.

[5] Lai to saprastu un iegaumētu, es gribu to vēl mazliet paskaidrot ar dažiem vienkāršiem piemēriem par šā baušļa nepildīšanu. Dažs domā, ka viņam ir Dievs un visa kā pietiek, ja vien ir nauda un manta, uz to tad tas plātīdamies paļaujas tik stingri un droši, ka nevienu vairs neņem vērā. [6] Redzi, tādām arī ir dievs, taču tā vārds ir mamons¹⁷ – nauda un manta, kam pieķeras šā cilvēka sirds. Tas ir vispazīstamākais elks virs zemes. [7] Kam ir nauda, tas jūtas drošs, priecīgs un bez raizēm, itin kā sēdētu pašā paradīzē. [8] Un otrādi – kam mantas nav, tas šaubās un ir izmisis, it kā neko nezinātu par Dievu. [9] Jo maz var atrast tādu, kuri ir liksmi, nebēdā un nevaimanā, ja viņiem nav mamona. Rūpes un kāre pēc naudas pielip cilvēka dabai un pavada to līdz kapam. [10] Tāpat, ja kāds paļaujas un lepojas, ka tam ir liela prasme, gudrība, vara, labvēlība, draudzība un gods, tam arī ir dievs, taču arī tas nav vienīgais patiesais Dievs. Te nu tu redzi, cik gan cilvēki ir

¹⁷ Sal. Mt. 6:24.

augstprātīgi, droši un lepmi uz šīm mantām un cik izmisuši, ja tiem to nav vai tās tiek atņemtas. Tādēļ es vēlreiz saku, ka šā baušļa patiesais izskaidrojums ir šāds: ja tev ir kaut kas, kam tava sirds pilnīgi uzticas, tad tev ir kāds dievs.

[11] Turklāt ievēro, ko darījām un kam savā aklumā nodevāmies pāvesta laikos. Ja kādam sāpēja zobs, tad viņš gavēja, piesaukdams Sv. Apoloniju; ja baidījās no ugunsnelaimes, – palīdzību gaidīja no Sv. Labrenča; ja bijās no mēra, – godināja Sv. Sebastianu vai Sv. Rohu¹⁸, un nav saskaitāmas visas tās apgrēcības, kad katrs izvēlējās sev īpašu svēto, kuru pielūdza un sauca palīgā savā nelaimē. [12] Te minami arī visi tie, kas to dara pavisam bezprātīgi un slēdz derības ar velnu, lai tas viņiem dotu naudu, palīdzētu iegūt mīļāko, sargātu lopus, atgūtu zaudētas mantas utt., kā to dara burvji un melno mākslu piekopēji. Tiem visiem sirds paļaujas uz ko citu, tikai ne uz patieso Dievu, viņi negaida neko labu no Dieva un arī nemeklē neko labu pie Viņa.

[13] Tā nu tu bez grūtībām sapratīsi, ko un cik šis bauslis prasa, proti, visu cilvēka sirdi un pilnīgu paļāvību uz Dievu vien un ne uz ko citu. Tu skaidri sapratīsi – “Dievu turēt” nenožīmē to sa-

¹⁸ Svētajiem piedēvētās spējas nereti bija saistītas ar viņu mocību vai nonāvēšanas veidu, piem., Apoloniju nonāvēja, izraujot zobus (AD 248/9), Labrenci sadedzināja (AD 258), Rohus (*Rochus*) nomira, rūpējoties par mēra slimniekiem 14. gs. sākumā. Sebastians nomira apliecinātāja nāvē ceturrtā gadsimta sākumā.

tvert un noturēt ar rokām, nedz kabatā iebāzt vai ieslēgt kastē. ^[14] “Dievu turēt” nozīmē to, ka sirds Viņu satver un pie Viņa turas. ^[15] Bet turēties pie Viņa ar sirdi nav nekas cits, kā uz Viņu pilnīgi paļauties. Tādēļ Viņš grib novērst mūs no visa cita un vilkt pie Sevis, jo Viņš ir vienīgais mūžīgais labums. Ir tā, it kā Viņš sacītu: ko tu iepriekš meklēji pie svētajiem vai arī gaidīji, paļaudamies uz mamonu vai ko citu, to gaidi no Manis un uzlūko Mani kā savu palīgu, kas bagātīgi apveltī tevi ar visiem labumiem.

^[16] Redzi, te tev tiek mācīts, kas ir patiess gods un kalpošana Dievam, kāda Viņam patīk, ko Viņš, draudēdams ar Savām mūžīgajām dusmām, pavēl, proti – lai sirds nezinātu nekādu citu mierinājumu vai patvērumu, kā tikai Viņu, lai no Viņa neatrautos, bet gan Viņa dēļ uzdrošinātos atstāt visu, kas vien pasaulē ir. ^[17] Tu arī bez grūtībām redzēsi un varēsi spriest, ka pasaule to vien dara kā nododas neīstai dievkalpošanai un elkdievībai. Neviena tauta nav bijusi tik nekrietna, ka nebūtu ieviesusi un turējusi kādus dievkalpojumus. Katrs ir izraudzījies sev kādu īpašu dievību, no kuras tad arī gaidījis sev labumu, palīdzību un mierinājumu.

^[18] Piemēram, tie pagāni, kuri paļāvās uz spēku un varu, par savu augstāko dievu izvēlējās Jupiteru, citi, kuri cerēja uz bagātību, laimi, prieku vai

vieglām dienām, izvēlējās Herkulu, Merkūriju, Venēru vai citus dievus, grūtnieces – Diānu vai Luciānu utt., katrs izraudzījās sev par dievu to, uz ko tiecās viņa sirds. Patiesībā, arī pēc visu pagānu domām, tas, ka tev ir kāds dievs, nozīmē, ka tu uz viņu paļaujies un viņam tici. ^[19] Bet kļūda te ir tā, ka pagānu paļaušanās un ticība ir aplama, jo tā nav paļaušanās uz vienīgo Dievu, bez kura nav patiesa Dieva ne debesīs, ne virs zemes. ^[20] Tāpēc pagāni paši savas iedomas un sapņus par Dievu patiesībā padara par elku, tādējādi paļaudamies uz neko. ^[21] Tāpat tas ir ar katru elkdievību, jo tā nav tikai tur, kur veido un pielūdz kādu tēlu, bet elkdievība mīt arī sirdī, kas, meklējama mierinājumu un palīgu, raugās kur citur – uz radītām lietām, svētajiem vai velniem – un nepieņem Dievu, negaida no Viņa pat ne tik daudz laba kā Viņa vēlēšanos palīdzēt un arī netic, ka viss labais, kas notiek, patiesi nāk tikai no Dieva.

^[22] Turklāt aplama dievkalpošana un vislielākā elkdievība ir arī tā, pie kuras līdz šim esam turējušies un kura vēl joprojām valda pasaulē, un kurā arī pamatotas visas mūsu garīgās kārtas. Proti, ka cilvēka sirdsapziņa palīdzību, mierinājumu un svētību meklē pati savos darbos, neprātīgi cerējama “izspiest” no Dieva Debesis, un rēķina, cik ziedots, gavēts, cik mises noturētas utt., paļaudamās uz visu to, it kā negribētu neko

no Dieva pieņemt kā dāvanu, bet gan iegūt vai nopelnīt ar uzviju¹⁹ pati, it kā Dievam vajadzētu vienmēr būt gatavam mums pakalpot, it kā Viņš būtu mūsu parādnieks, bet mēs Viņa kungi un aizdevēji. ^[23] Vai tas nav tas pats, kas Dieva pārvēršana par elku un “ābolu dievu”²⁰ un sevis likšana Dieva vietā? Bet tas ir par grūtu un maziem bērniem nav vēl mācāms.

^[24] Bet vienkāršajiem ļaudīm ir jāsaka, lai viņi ievēro un atceras šā baušļa nozīmi, proti – ka jāuzticas un jāpaļaujas tikai uz Dievu un no Viņa jāgaida viss labais, ka Viņš mums dod miesu un dzīvību, ēdienu, dzērienu, iztiku, veselību, aizsardzību, mieru – visus mums vajadzīgos laicīgos un mūžīgos labumus. Turklāt Viņš mūs sargā no nelaimes, glābj un palīdz, ja ar mums kas notiek. Tātad vienīgi Dievs ir tas, no kura saņemam visu labo, un tikai ar Viņa palīdzību topam brīvi no visām nelaimēm. ^[25] Es domāju, ka tādēļ vācieši jau no seniem laikiem labāk un pareizāk nekā kādā citā valodā vāciski Dievu sauc *Gott*, saistot ar vārdu “labs”, jo Viņš ir mūžīgais avots, kurš pārpilnībā dod visu labumu un no kura plūst viss, kas vien ir un tiek saukts – labs.

¹⁹ Viduslaiku teoloģijā – labi darbi, kas pārsniedz personai pestīšanai nepieciešamo un varēja tikt doti kādam citam.

²⁰ Lutera lietotais termins *Apfelgott* varētu būt pārrakstīšanās kļūda (*Aftergott* – viltus dievs) vai arī apzīmē no ābeles koka izgrieztu dieva/elka tēlu.